
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВЕДЕННЯ ПОЛІТИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Волошенко С.С.,

здобувач кафедри економіки підприємства
економічного факультету,

Стріщак Н.Р.,

студентка 5 курсу факультету міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

The article considers and analyzes the importance of European development taking into account environmental factors that manifests reflected in the legal system of the European Community.

Keywords: Ecology, the EU, sustainable development, collaboration

Постановка проблеми. На сьогодні захист навколишнього середовища та зменшення ризику для здоров'я людей, що виникають з наявності існуючих проблем екологічного характеру, є важливою проблемою, яка існує на національному, регіональному, європейському а також на світовому рівнях.

З кожним роком проблеми, пов'язані з довкіллям, стають дедалі актуальнішими і гострішими. Це питання є найскладнішим для європейського континенту, оскільки здійснення стратегії стійкого розвитку неможливе без гармонізації її з потребами екології. І саме це питання формує активну політику Європейського Союзу, що визначається довгостроковим міжнародним співробітництвом на основі міжнародних договорів та безпосередньої участі в міжнародних організаціях, які приймають найважливіші рішення стосовно охорони довкілля.

Мета статті. Розглянути і проаналізувати важливість для європейського розвитку врахування екологічного фактору, що проявляє себе у правовій системі Європейського Співтовариства.

Виклад основного матеріалу. Розгляд стійкого розвитку, вираженого через призму екології, включає не тільки чергові наміри покращання екологічного становища і вирішення сучасних екологічних питань та проблем, але й переконує в необхідності осмислення первинних основ, зв'язків у процесі еволюції природи та людини [1] і розглядається в даний момент як єдина життєздатна соціально-економічна модель охорони навколишнього середовища.

Уже протягом 30 років ЄС здійснює екологічну політику, яка передбачає проведення заходів у сфері охорони навколишнього середовища.

В травні 2003 року в Києві 35 країн та Європейське Співтовариство підписали Протокол Комісії ООН з економічних питань для Європи щодо стратегічної оцінки навколишнього середовища (Strategic Environment Assessment – SEA). Протокол зобов'язує сторони оцінювати наслідки впливу на навколишнє середовище, завдані планами і програмами. В процесі прийняття рішень стратегічна оцінка виступає основним інструментом у процесі стійкого розвитку.

Регламентом Ради (ЄЕС) № 1210/90 від 7 травня 1990 р. було створено Європейську Агенцію з питань навколишнього середовища та європейської системи обміну інформацією та спостереження за навколишнім середовищем [2]. Дана агенція займається збиранням і обробленням інформації про стан навколишнього середовища а також надає Співтовариству та країнам-членам цю інформацію, що являється пріоритетною для визначень і реалізацій стратегічних програм на даний момент за умовою «Strategic Environment Assessment – SEA».

На Четвертому засіданні Ради з питань співробітництва Україна – ЄС (26 червня 2001 року, Люксембург) сторони домовилися про 6 пріоритетів у впровадженні Угоди про партнерство та співробітництво; одним із зазначених положень було визначено охорону навколишнього середовища... [3]. Також Європейською радою було обговорено стратегію стійкого розвитку, яка була запропонована Комісією ЄС («Стабільна Європа для кращого світу: європейська стратегія стабільного розвитку»). Ця стратегія включила заходи, які стосуються небезпек, визначених такими, що загрожують добробуту людей, а саме, зміни клімату, збільшення ризику захворювань та інше.

В розділі XIX Договору про заснування Європейського Співтовариства викладені принципи, які стосуються загальної політики у сфері навколишнього середовища. Стаття 174 визначає ці принципи як основу діяльності Співтовариства в галузі забезпечення правовідносин стосовно екологічних питань, проте не дає їх визначень:

- *Принцип «платить той, хто забруднює».*

Вперше це поняття з'явилося в Програмі дій у сфері навколишнього середовища (1073-1976), в якій зазначалось, що на превентивні заходи витрачаються певні кошти і ці кошти, необхідні для відновлення навколишнього середовища, повинен сплачувати той, хто забруднює довкілля. Цей принцип використовувався у всіх наступних програмах і був введений у вторинне законодавство в 70-х роках, а пізніше був інтегрований в параграф 2 ст. 130R Маастрихського договору (параграф 2 ст. 174 Амстердамського договору).

- *Превентивний принцип.* Мета цього принципу полягає у досягненні цілей, визначених політикою Співтовариства у сфері навколишнього середовища, а саме, «безпечне та раціональне використання природних ресурсів». Цей принцип знайшов своє відображення у вторинному законодавстві. Секреторіальні рамкові директиви (щодо води, відходів, повітря) містять наочні приклади застосування цього принципу.

- *Профілактичний принцип.* У випадку існування повної науково обґрунтованої впевненості не може виправдовуватись відкладення заходів, які б попередили погіршення стану навколишнього середовища. В даному випадку на протигагу превентивному принципу присутня наукова невпевненість по відношенню до ризику, який може існувати. Посилання від 2000 року Комісії ЄС (COM (2000)1, 02.02.2000) містять рекомендації щодо застосування профілактичного принципу.

- *Принцип походження.* Принцип набирає значної ваги, коли йдеться про транскордонне забруднення.

- *Захисний принцип* [4].

Довгий час політика Співтовариства у сфері навколишнього середовища зосереджувалась в основному на вирішенні питань, які існують всередині Співтовариства. Проте все змінилось з визнанням глобальності забруднення та необхідності спільних дій як на регіональному, так і на міжнародному рівнях.

Остання Шоста Програма дій Європейського Співтовариства у сфері навколишнього середовища на 2001-2010 роки під назвою «Навколишнє середовище 2010: наше майбутнє, наш вибір» концентрує увагу на одному з важливих напрямів стосовно співробітництва в рамках ЄС, а саме: удосконалення процесу імплементації чинного законодавства для країн Співдружності. Структура по імплементації та виконанню законодавства у сфері навколишнього середовища є неформальною структурою державних органів країн-членів ЄС, яка створена для того, щоб забезпечити більш ефективне застосування законодавства у сфері навколишнього середовища[5].

Щодо забезпечення національних інтересів, то адаптація українського законодавства до норм та стандартів ЄС має ключове значення для європейської інтеграції України. Вона має охоплювати в цілому національну правову систему і чинне законодавство, правотворчий процес, правозастосування та процесуальні норми зокрема. Важливою проблемою для України, що потребує вирішення питань екологічної безпеки і дотримання загальноприйнятих екологічних

стандартів, є наближення українського законодавства до правової системи Європейського Союзу. Першочерговим завданням має стати юридичне транспонування вимог ЄС. В Україні хоча і зроблено певні кроки щодо гармонізації національного законодавства до вимог ЄС, однак комплексний аналіз юридичних невідповідностей між існуючим національним законодавством та правовою сферою ЄС, а зокрема і в галузі екології, до цього часу не проводився [6]. Тому на першому етапі необхідно провести такий аналіз, щоб розробити реалістичний план для проведення імплементації.

Другим етапом в ієрархії пріоритетів має бути детальне порівняння та аналіз розбіжностей існуючого національного законодавства у сфері екології з відповідним законодавством ЄС. Для адекватної оцінки розбіжностей між національним законодавством та вимогами ЄС необхідно провести зіставлення кожного положення директив з конкретним положенням національного законодавства України. У програмах і планах адаптації відображаються конкретні вимоги, які необхідно виконати до конкретних дат. З цією метою необхідно розробити пристосовані до кожної директиви методики.

На наступному етапі необхідно зробити оцінку адміністративного та інституціонального забезпечення, яке треба задовольнити, щоб гарантувати ефективне виконання завдань імплементації. При цьому передбачається моніторинг та контроль законодавчих механізмів [7].

Висновки. Значною мірою українське законодавство є фрагментарним, неповним чи відмінним від відповідного законодавства ЄС. Водночас відповідне європейське законодавство постійно розвивається, і Україні необхідно ще пройти значний шлях розбудови власної нормативно-правової бази і гармонізації її з екологічним правом ЄС.

Політика Європейського Союзу у сфері навколишнього середовища спрямована на досягнення наступних цілей:

- Збереження, захист і поліпшення якості навколишнього середовища.
- Охорона здоров'я людини.
- Рациональне використання природних ресурсів.
- Сприяння вживанню заходів на міжнародному рівні для вирішення регіональних або світових екологічних проблем і, зокрема, сприяння боротьбі зі змінами клімату.

Політика Європейського Союзу у сфері навколишнього середовища повинна бути також спрямована на високий рівень захисту довкілля з урахуванням різноманітностей ситуацій у різних регіонах Союзу.

При підготовці своєї політики щодо навколишнього середовища ЄС бере до уваги :

- Наявні науково -технічні дані.
- Умови навколишнього середовища в різних регіонах Союзу.
- Потенційні вигоди і витрати.
- Економічний і соціальний розвиток Союзу в цілому і збалансований розвиток її регіонів.

Варто відзначити, що всі держави — члени несуть відповідальність за реалізацію ЄС природоохоронного законодавства. Формування політики Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища здійснюється поетапно шляхом прийняття так званих Програм дій з навколишнього середовища, які, хоча і носять рекомендаційний характер, але завдяки встановленню чітких напрямів, цілей і принципів екологічної політики Європейського Співтовариства, разом з їх детальним описом і графіком реалізації, сприяють розвитку та імплементації екологічного законодавства Європейського Союзу [8].

Список використаних джерел

1. Мельник Л.Г. Фундаментальные основы развития – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. – С.5
2. Стратегія ЕЕА на 2009 – 2013 роки - Багаторічна робоча програма. Люксембург: Представництво для офіційних публікацій Європейських Співтовариств, 2009 рік.
3. Чалий О. Стан та перспективи співробітництва між Україною та Європейським союзом // Інституційні реформи в ЄС. – 2004. – № 4. – С.32-40
4. Сансі М. «Екологічне право ЄС. – Українською мовою. Навчальний посібник. К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. – 158.
5. Інформація з офіційного сайту Європейського Союзу. Програма «Навколишнє середовище 2010: наше майбутнє, наш вибір» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://europa.eu.int/comm/environment/newprg/index.htm>
6. «Problems arising in the process of implementation of european waste management legislation» Michthenko V. S., Vigovska H. P., Council for Productive Forces Study, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
7. Андрущенко В. Організоване суспільство / Інститут вищої освіти АПН України. — К., 2006.
8. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. Екологічна політика ЄС [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічна_політика_ЄС